

Издава сваког четвртка
за цијелом табаку.

Остаје на Прву Гору, Ау-
стро-Угарску, Босну и Хер-
цеговину:

годишње . . . 4 фор.
за по године . . . 2 " "
за четри године 1 " "
у Србију и ова друга крајева
годишње . . . 10 орнака
за по године 2 " "
за три мјесеца 4 " "
у валуту.

З Е Т А

ЛИСТ ЗА

КЊИЖЕВНОСТ И ПОУКУ.

Уредник:

ФИЛИП И. НОВАЧЕВИЋ.

Претплата на Прву Го-
ру и ова писма шаљу се
самоу уреднику.

Претплата на Србије у-
пућује се Великиру Ва-
шељу у Виноград, а за дју-
гајек крајева под адресом
P. Ramadanović Samko,
(из „Зету“).

Претплату примљују сва
важни књижевни и књи-
варске експедиција. Фе-
ранкирана имена не ци-
лијује се.

Број 5.

Ц е т и њ е, 8. Августа 1885.

Година I.

1860-1885.

Двастипет младих љета,
На престоду томе стару,
Божја Тебе рука света
Благосиља, Господару.

Двастипет љета власти
И толико свете службе,
Двастипет љета сласти
И јуначке толико вучде.

Кроз године тољке борбе,
Кроз толико живих мука,
Да опростити Српство дворбе
Водила га Твоја рука.

Двастипет љета брига
И толико свих биједа,
Двастипет св'јетљих књижа
Пувих славе и побједа.

Колико л' си кобних љета
На крилима жеља живи'
Са висина својих слета'
Међ' соколи Твоји сиви!

Колико л' се крвда лила
Твојих свих соколова,
Колико л' се битка била
Рад завјета Душанова!

Крвца ка' из Твојих груди:
Свака кап Ти косу б'јели,
Ал' и свака живот буди
У Душанов народ и'јели.

ЂУРЂУ
CRNOJEVIĆ

Но соколе и смрт кр'јени:
Остављају своја крива
У јуначки завјет а'јени,
Да их носи — Твоја вила.

Кризагица вила лако
И својим се крпдом диже,
Но јој мило те ће тако
Да полети небу ближе.

Колико ће у том дару
Бог' в роду живљег лета,
Бог ће дати, Господару,
Те ће Т' виђет' — педесета.

Г Е Т Е

И ЊЕГОВА

НАРОДНА СВИЈЕСТ.

II.

(Н а с т а в а).

— У Бранковом „Ђачком растанку“ огледају се најновије двије најзначајније особине његове виле: Сраг од смрти и жива жеља за уживањем, лакоћом за насладама овога свијета. Цијела је та pjesма умилата смиренија или, ако хоћеш, соната, у којој се укрштају ч'а два привидно противна, по у суштини ипак средња основна звука, средина по томе што један другога условљавају а потичу из једног истог извора, из урођене ситије, цијевне смрти. У цијелој pjesми претежан је усклик раскошног уживања, на ипак почиње тужним звуцима смртних призивања. Он се шта по гробу:

Певалко овде је дрвета,
Аз' да расту то су места света,
Њих је тужно послило доба,
Свако с' вије више једног гроба

— — — — —
— — — — —
— — — — —

Та сав му је мекша овог света
Уграблив ова рава крета,

— — — — —
— — — — —
— — — — —

Аз' ти тамо, а ја ју овомо,
Де без ивећа трава расто само,

Без дрвета, баз ивећар жуну —
Два три прока — сто доно туна!

За тим долази дугачки и предугачки прелаз те почиње са стиховима:

Ведро небо овде нада милом,
Брдо травно овде пода милом,

прелаз пун успомена на природне дивоте карловачке околине и ђачког живота, дивоте којима се pjesник тако зашоси гледајући их и сјећајући их се, да му је *divna* чак и турска крв те је прозивена на Косову, јер у ивициности свога заноса пије:

Дивно ли је тада Србаз био,
Дивно сваки главу зоменио,
Дивну л' крвцу злотворску пролио,
У кој данак дивно утолио.

Он јазалпо пије тако мислио као што је написао: али што ћеш, *c'est plus fort que lui*, таква је природа сачије, кад се захука, кад се занесе, кад се залети, не може, не умје да се заустави; у мјесто да он влада својим чувством, то чувство, то дивовање, тако се махом осили, да оно понесе њега те мора, хоће л' неће л'. да му је све дивно, па и прозивена „крвца злотворска“.

За тим неразједно растегнутим прелазом долази *berga* и први звуци кола:

„Свирап свира,
Но да свира,
А још више девојчице,
Њвено очи и војнице,
Деде, брате ијују!
Де поскоча, не лудуј!

Ко би јако минао био
Па се но би помамио,
З. Т. А.

Послије оног почетног *ananta* смртних збука и гробова, тај несташни, тај животним жаром олојени, тај увисшио *allegro*! Тај укрштај противности, тај уметнички контраст био би много дивнији да није тако, преко потребе, размалуку.

Али:

Збогом грождо, збогом виногради!

Долази језгра цијеле pjesме, ђачко коло:

Соба ивећа а доста и тења,
Ово стога седа раја бесна, и т. д.

То је коло зачињепо успоменама најславнијих појав из дивније и скоријаше прошлости српске. И згоднијер зачиње мучно је замислити, љешне слани за тај оквир, од тога тако дивно одбија, није могао pjesник паћи. Само питања што је, у бојој жестињи свога заноса, неспремност поредик, побркао доба и времена. Почиње с Краљевине Марком, по не с најјаснијом успоменом на пету, па на Шубића и Јурашића, па на српски устанак под Првим Везирем, Чушића, Турчију, Луку, па послепо *српски* Срба у једно коло, онет на Вељка, па једнак српски прелаз на Јакшића, па од Јакшића се врши чак на Дундаћа, па од њега онет у напријед на плеза Павла. Већ ако пије и тим слокovima pjesник хтио да подражава играње, скакање, цупњање и заводалеу у колу!

Па, у сред најживље игре и ипјанке, сјети се једнак умрлог друга Арсе, те прелазни онет у сјетно алданте, сјећа се смрти на повнује браћи: Весело! Онет један контраст весеља и смрти, весеље несташнуто успоменом на смрт, као што су стари Римљани своје пирове зачињали костуром на трезви:

Зато, браћо, будимо весели,
Благо оног ном се дап још бели!
Гробница је кућна ошак,
Зато мртваци буди земља лат.

Сличан је умицак у ђачкој pjesми латинској *Gaudemus!* Послије живог усклика: *Vivant omnes virgines*, долази тужан строва:

Vita nostra brevis est,
Brevis linetur,
Venit mors velociter,
Rapit nos atrociter,
Nemini parcetur.

Pjesma се свршава у дјелом складу опростаја с најприснијим другovima и у недогледу пријатних успомена на ђаковање и друговање.

При суђењу о вредности каквог pjesничког створа најзгодније је по одијевачна и најпоуданије по чи-

таопа, потражити какву ма у чему сличну pjesму од pjesника прсицате вриједности у развијенијој књижевности других народа. Разликајући по полу свјетског pjesничства ја у овн мах не могу сназити од признатах страних pjesника сличније pjesме, бар обликом сличније, од Шилерове „Пјесме о Звону“.

Како што је Шилер уз пјевање звона оцјепало најкрупније догађаје из човјечијег живота, и породичног п јавног, испрестељивих зволониски посво са животом и тражећи једном и другом слике и прилике: тако је и Бранко уз коло оцјевао најсвјетлије догађаје, најславније јунаке и борбе из историје Срба, тежећи, у главном исто као Шилер, да и самим обликом стиха оцјепале догађаје прелагоди весељу у ком их се сјећа.

— Живановић налази да је налик на „Spaziergang“ Шилероу.

— Признајем да је моја машта преслаба а да би између те кроз и кроз филозофске pjesме Шилерове п осебуности „Вачког растанка“ Бранковог пашао и пажмање сличне црте. И на звопо помине само својом тежњом к техници и ултањем народних великих догађаја у коло, као што је Шилер уиетао живот човјечији од козијевке до гроба и цанонешу француске револуције, тог великог спременог му догађаја, у свакидашњи, по себи тако прозачиан посао лијевања звона. Једна је дакле сродност у доста сличној контрасту: у Шилера, свакдашњост, обичност и узвишеност, а у Бранка паша и зближа, шра и бој, љубав и вино према крви п јуначкој погибији, Вахуо и Венера према Марсу и Минерви.

Но разлике су између два слична разлике се још крупније и оцелитије од сличности. Те разлике још великом у корист Шилеру, ај њеке, бар ја тако мислим и осјећам, и напием Бранку.

Шилер није директн pjesник, он је више драматиста, о томе се већ не сумњава најоцијенији оцјепљивачи pjesничке књижевности свијета. На ии „Звопо“ није му апсека pjesма, исто као ни „Шетња“. Она је величанствена слика свеклоике судбине човјекове у малом али у бездан дубоком огледалу, у душевном оку pjesничкоу, слика динна обасјана сјајем тог ока. Но та душа не излази из тог огледала, pjesник не излази пред нас, ми му не чујемо кунњања срца, не видимо како му је, ништа нам се хвали ниш не се тужи, те не знамо ни да л' ужива ни да л' пати.

А наш Бранко! Ивегоно срце куца скоро у сваком стиху, кад му је тешико, кад је несвесно, тужан, он се пред нама сит пизудине, а кад је волаи, кад је весело, радозан, ме може да се нахвали орече, не може доста да нам се наодвикује, сав би омиет награло, издубоно. Он је тако сав у својим стиховима да му чисто чујеш онај живи, онај боно жарки предсјај, чисто те из грознице пегове раздргае обузима онај, у почетку шветле спочије тако авичајни, тако симфонични, мирисави швој. То је једино што ми је милије у Бранковој pjesми од ма какве друге врлине Шилеровог „Звона“. Рекох, милије, милије моме срцу. Но кад занитам разум, суд несавиесне епистеји, онда знатно претжеке Шилер.

У Бранка је, бар према Шилеру, облик неархави, види се, чује се да онде на' онде стих није додељан, да дјелу недостије пошкљевје днјето, крајна шла.

— Како то и гдје? Зар није казао Стојан Новаковић, говорећи о Негошу п Бранку, да је Бранко бали у форми непадмашн и? Ево читај: „Покрај pjesничкове самосталности

једваке с владичином, Бранко га надмашује у мјетничком стрикно и својих pjesама, финоћом п јакшошћу која је у пеговим pjesама ненадмашна“. — Па онда други ауторитет, Св. Вуловић, који не може, до душе, да уздигне Бранка више владике, по их пједначује рекав: сваки осјећа и ша, да су то два вријећа pjesника српске, са којима Србин свима великим свјетским pjesничани смјеје слободно погледати у очи.“

— Леко опрости Стојан Новаковић, по мени се чини да би му се у том случају могло казати: не сутог итра срећдан. Стојан је штаче врло вриједан и добар књижевник, ај' као да се не разумије много у „стихотворству.“ Но да доршним упоредак са Шилером, а о владичи други пут.

Погледај у Звону, како је сваки доп брижљиво п раћен, истесан, издјељан до сваке ситнице, како је сваки предмет оцјевен у свој облик, па како је један у другом ужељбоен.

У Бранка, на против, облик се мијења према pjesничкој воли и ћуди, а не према предмету. Веселу је у пета уста раздрже, исти ритам, као крвавом боју јуначком. Он пјева о Косову онаким истим риторичким, онако дитирамбички, посковички, као што популцује у колу. Узим, на примјер, оно:

Она бежи — за њом с' вили,
Дубин брата, дивни, шћив, в.г.д.
... онда:
Мало дунва,
Мало дунин
Оком севиш,
Грлом севиш,
... тм, аспитичко, без прелаза:
Звек,
Врвска,
Искок,
Гором — долом — јунак врш
Гора дола сва у крви.

Па опет:
Пупли, скови,
Ситно крочи
Па заведи,
Па поведи,
Она пупа,
Па па ћуна!

Ната п лп Ст. Новаковић ту опу „непадмашну финоћу“ не знаи, по мени то збијање тако разних предмета у један калуи долази вине неујесно но „финоћ“. Но има на два три мјеста п грубвији погрешана у Вачком растанку.

Бранков је метрум у свима пеговим pjesама трохејски, па скоро једино неокривне трохејца, а ка талектича. Да ли је стих десетерац, осмернац, или једну, или двије, три стоне краћи, то је са свим споредна ствар. Но деси се, и ако врло ријетко, да Вранко нацвпа по који каталектични трохејца. т. зв. мушки слик; но то бава савсим случајно, неочинљиво, без особитог повода, одмах се види да том облику није вичан п да је закрпа. На примјер:

Лаво леммо, оди у помоћ,
Јера оно тек је близу ноћ, —
Та два стила чини ли се са свим сувшина. Приза-

зпвању pjesме у опште нема мјеста пошто је већ сто-
зпиха етихова отијевао, те је pjesма већ ту, не треба
да је зове у помоћ⁴; ако пак треба да значи лаку
pjesму, посковину, према тежем, тужном почетку,
тога не бива, јер послје тог позива долази успомена на
српску свира, на Косово и на кулање и грчање у Ду-
нављу, све ободило, у народном десетерцу, те прође тако
још нека стотина стихова док дође берба, гдје почиње
„ако pjesма“.

У сред „лаке“ pjesме, у сред кола пмају опш-
тхови, који или немају смисла, или их ја не разумијем:

Рука е диже на посоа,
Да г'ће коме бити жао?
Пога муна, диже пра,
Но како свуда стра.

Зашто коме да буде жено, што се „рука диже на
посоа“, то ја не могу разумјети ни у својим pjesнич-
ким, а како ли у прозаичким часовима; још мање ми је
разумљиво какав је то „наоколо свуда стра“? Какав
стра? Да ли од силнога праха? То би био и сувше
„бедасто“. Па кад ја, *нижеосици*, то не разумијем, а на-
шних авторитета је то „висипрено“, или бар „неадам-
шена епивола“, онда би приједно било да нам поближе
објасне и образложе свој суд. Но докле год не ушпне
та, ја ћу вјеровати, да је то све само ради стиха, ра и
с ли и ка управо. Мора неким бити „жао“, јер се мора-
ла наћи слична ријеч на „посоа“, па најближа је била
„жао“. Из петог узрока морао је завладати „наоколо
свуда стра“, јер у српском језику нема сличније ријечи
на „пра“.

Па кад у „пајодичнијем дијелу Бранковом“, као што
је Стојану Новаковићу „Бачком востану“, има до
мачких погрешака — којима је једино оправдање
што је то бачки раетајак — онда једна да се може
рећи да „Бранко падвишње владку уметничком етра-
ном својих pjesама“, а како ли да је у томе „неадам-
нан“? Мени се, на против, чини да Бранко не вла-
да објектом. Јер кад је pjesник тако везан за једну
форму, за једну врсту стиха, да се скоро сваки пут
епотатко чим га мало промијени, чим се из обичног жеп-
ског санка усуди у мушки, онда не знам како би смјело
погледа морао бити „Србин“, да „свима великим
сјетским pjesницима сјиде слободно погледати у очи.“

— Опалимо се тих добродетели облика! То су, на
пошљедак, ситуице, зачковлице, тек да се што замјери.
Но наш пријатељ Ј. Томановић, Бранком брајко као
што ти рече, изишо је вешто пово и крушно о Бранку,
што се тиче саме сунитије његове виле. Он вели да је
Бранко узор вериста, па боме и доказује. Шта
вешти на то?

— Ако Томановић ти разумије с у б е к т и в а н
в е р п з а м, т. ј. да нам Бранко летинио, искрено пјева
оно што чује и мисли, онда има право.

— Не ће бити да то мисли, јер то није ништа осо-
бито, то не је била никаквa похваља, јер ту је врлну
Бранко дијелио са множином pjesничкиа најоситије пр-
сте. Он јасно разумије о б ј е к т и в а н веризам,
т. ј. да нам Бранко у својим pjesмама приказује свјет
и живот онакав какав је у исти.

— Ако тако разумије, а сва је прилика, јер за онај

други не би му вриједило заузимати се, онда морам при-
знати да још нијесам чуо суда о Бранку у коме би би-
ло мање веризма. Бранко и вериста! Па још узор-ве-
рист. Био би смијељно да није жалостиво. Само тако
овејан идејалста, као што је мој смелак и пријатељ,
може наћи у Бранку веризма, а и он треба да је у
часу свог пајидејалистичкијег заноса па да му се Бранко
придава као „узор-вериста.“

— Но он оно доказује цитатима. Ако га мислиш
побити, дај и ти цитате.

— Ова час. Кад је ријеч о Бачком растанку,
да потражиш у њему. Ево ти баш оно мјесто те га
споменућ мало час, но ради „веризма“ морам га сад
нотпуније навести:

Ватите се кола тога,
Од њишег је оно Бога:
Руком драг брата брата!
Близу ерица бегла вата,
Свирац свира,
Срце дира,
Рука е диже на посоа
п т. д.

Ко год зна како се у Српјему и у свој Војводици игра
коло, момачко коло — а кад „руком држи брата
брата“, то може бити само момачко коло — тај ће и
то знати, да момци међу један другом руке на раме,
а не хватају се близу срца, и ако раме, до душе, није
далеко од срца. Исто тако нема никаквог смисла да се
„рука диже на посоа“; јер ко је год једном заиграо
коло, или бар видно како се коло игра, тај ће знати да
рука у тој игри не мани никаквог носла. И тек
према томе добија онај други стих: „Да г'ће коме би-
ти жао“ јер је жалосни смисао; јер мени је јасно
како што се због једног узвишеног, скроз и скроз не-
вјерствитијег стиха, морао надозјепити онај други
који је, како је љоуле, још неверствитијни.

— Ти одвојши разговора на странпутлику. Томановић
не хвали веризма у Бачком растанку, зато му
немој подметати више но што каже, но држи се његовог
навода.

— И то ћемо промотрити, па, ако хоћеш, и Гој-
ка, јер и Гојко му је „савршени уметнички сјивец“,
гдје има ваљда вешто и веризма.

Прђе свега, онај навод нашег пријатеља за доказ
тобожњег узор-веризма Бранковог није са слма тачан.
Прва четри стиха узста су из pjesме „24“, писане Јану-
уара мјесеца год. 1844-е, а све остало из pjesме *Пут*,
сјивеана мјесеца Марта 1847-е, дакле више од три го-
дине разлика између те двије pjesме; на се нашем при-
јатељу снак чини да се може некинути један комад из
једне, а други из друге, да се та два откинута комада
могу прилопити један уз други да се чини једна
pjesма. И то је прво значајно но „оргалско пјејину“,
која се иначе захтјева од сваког „савршеног уметнич-
ког сјивца“, па и од мање савршеног, јер то је већ нај-
мањи захтјев од pjesме, да има „органске пјејине“.

— То се можда случајно у штампани или у рукопису
тако десило, просто зато што је писач нашо и на једном
и на другом мјесту узор-веризам.

(Наставиће се).

Жена по Шопенхауеру.

(Наставак)

Ето наше хипотезе. Ајде сада покажимо, да ли је та, која је мети Шопенхауер поставио, оправдавају баш нашу доктрину а не његову.

Жене, каже Шопенхауер при крају првога одељка те га споменуемо, остају цијелога епог вјекса права дјеча:

„Оне по виде ништа друго њако што им је под носом“. Тамаи то што човек не види ништо рђаво види, као што смо показали у нашој хипотези о сексуацији.

... „везане су за садашњост...“ коју човек брзо заборава, јер је обузет прошатошћу или будућношћу.

„Што одикује човјека од живине то је расуд.“ Стојећи у садашњости он се односи к прошлости и мисли на будућност, отуда његова мудрост, његове бриге, његова често страхопања⁴.

Код жене је са свијом противно:

„Њен је хоризонт ограничен; што је далеко, њеном је погледу отото; отуда долази, да жена само за оно марш, што је непосредно; прошатошћу и будућност немају улијава на њу као на нас.“

То је негива. У кога је умљо, он развијала и продијала. Напријед се гледа, да би се развило, и то да би се боље развило. Али ко напријед гледа, може му се догодити, да постаје стрепљив, од онога што види. Ову потрешну жена исправља својом одважношћу. Може се и то догодити, да човјек бавеш се стварма далекојим у прошлости и будућности, заборава на оно што данас бива, да се занемари, да поставе расудији. И од тога за жена је лијеп, својом ефикасношћу и присутношћу духа.

Други рјечма, човјек и жена дијеле вријеме између се; она узима садашњост, он узима прошатошћу и будућност. Онама до прелијевања има, дакако, с једне и с друге стране.

Човјек учествује у епохи и одговорности женов, као што жена учествује у умљу и мудрости човјековој. Само што су она два елемента у неравној и обрнутој сразмјери једна према другоме.

Пространство је једно лице ума човјечанског, епоха му је друго лице. Према томе и воља човјечанска има два лица: мудрост и одважност.

Место што је рекао: „то што одикује човјека од живине“, Шопенхауер требао је рећи: „Што одикује човјека од живине, то је ум“, ум састављен од простирности и епохе, који у исто доба и далеко захвата и епоно разликује што му је најближе.

Шопенхауер могао је додати: „А што одикује човјека од жено, то је расуд“, који је доста мушка страна ума, којој одговара женска страна те се зове интуиција, епоноћа.

Исто тако могао је Шопенхауер рећи: „Што одикује човјека од животности, то је воља“. А што одикује човјека од жено, то је мудрост, мушка страна воље, према закону, који вршава жони.

Ето како се, на свјетлости наше хипотезе о сексуацији, изгледа психологија ума и воље мијева.

Али, што је најинтересније, Шопенхауер често инстинктивно осјећа, да се његова теорија не слаже с фактима, те се у пола само побјаи, и не рјеша:

„Слаби расуд жонин, вели епоно учествује ни у овим користима, ни у овим безкористима.“

Негадо! Далеко човјек страда од својих епоноина, има неприлика од својих епоноина? Шта ће се мише?

Неводе, које мудрост доноси, то су доста бриге и учестала страхопања; то је онај страх, који се, као што смо видјели, исправља одважношћу жинам. Шопенхауер још не го-

вори о распјаној човјековој, која се лијепа присутношћу духа у жене; али и то он скоро наговјешћује, су неколико родака мало ниже:

„Жена је кратковидна памети, па за то, неким врстом интуиције, боље види све што је близу ње.“

Ето накнаде, компенсације. Сам Шопенхауер то признаје:

„Томине мње на и ва њене су ипак једном користићу.“ (Дијела разлика између Шопенхауерове доктрине и наше састоје се у том „инак“, „Ипак“ то је концесија. Ми бисмо рекли „али“, „Али“ је изједначавање, успостављање, или, ако хоћете, једнакост.)

Ето је освјетљено, с гледишта теоретичног, питање о умљу (дака и о вољи) у жене. Шопенхауер уступа на дјезу у ономе што је најријед поставио као начело.

Но у практичном погледу, његово концесије иду још даље, мише даље:

„У толикој приликама добро је питати и жену за савет, као што су радили стари Германци.“

„У тешијем приликама!“ И то још данас, уред просвјетљеног вјјека, као што се негда радило код ингалских народа!

Доста, хвала није мала. То је оно што сам ја рекао па потеклу: да сам жена, мени би мизиди Био Шопенхауер који по неважношћу а епоно Стјуарт мисл жене је учешћу брани:

„... јер оне имају неки са свијем особити начел, другачији од наших, којим схватају ствари.“

Види до по томе да их не обара на вјјеке; само их расудује је по роду. Долзи скоро до тога, да има потпуна разлика, тако рећи обратна поаризација, дака и једнака врједност.

Како је то начел, по Шопенхауеру, којим жене схватају ствари?

Оно начел, најкраћим путем, јер свикови су погледу у свјетло, у оно што виде пред собом.

Ми ипак, кад што гледамо, пребацујемо поглед и реко ствари која је пред нама, и тражимо нешто и ва ње.

За нас је од потребно да се обиниемо начину протјјега и бржег посматрања⁴.

Ето оно што смо казали, да су мушки заборава и распјани, зарад својих мисли протјегнутих на прошатошћу и будућност.

„Долаже к томе, да је жини ум вазада присеба, и да она у свакој ствари види само оно што доста има у њој;

Дока ми, раздражени естрастима, увезичално предмете у извадно савјетке миште.“

„Бузет будућношћу, човјек не може да вада собом потпуно, јер њим вазада страхопања и нидања, „раздражени естрасти“, која га помету и абуне у оцији садашњих ствари, те их често „увеличава.“

Жена, на првото, баш тијем савијем што има присутно о духа, има и хладну крв.

Будући она у садашњости, њом не опалају мала те будућности. Па како има епоно епоно и епоно, она има и епоно сигурно (присеба у м).

Она иде право к циљу и „путем најкраћим“; она опона оно што је у ствари и не знаоша се мантиш.

Како се види, својства ума и својства воље несави су тјјесно; она вапуру из епоној; мисао рађа дјело; како се мисли, опано се и ради.

(Наставље се.)

КОВАЧ ВАКУЛА.

Прича из малоруског народног живота.

Од Н. В. Гогоља.

(Пастанал.)

Тек што поче пуцати мећава, Чуб стаде срамотити и себе и кума заједно с Ђаволом: мождаме се вратити, није друго, већи он. До ђавола има још осам пута овољико, онасно. Путници поврнуше се назад. Вјетар је шибаво у заглав, кроз помирзну вришће могао виђети према пред оком.

— Стани куме, стани Ђаволе! Ми смо побркали пут, зели Чуб: — не видиш ни једне хате. Ех, кастига од нас! Него ти сири ни мало па страну — нећеш ли наћи пут, а ја ћу онуда потражити. Е, види Ђавола, што му ово обе; не заборави, куме, викајући, кад нађеш пут.

По цуа нема, па нема. Кум је газно свијег у дугачким чизама, шиво је навирије и награв па страну и тако нагаи тазан на шинок. Овоме се тако обрадује, да је једва имао кад забацити свијег са себе, а на кума са свијем забривао. Чуб је већући нашоу пут и по своау главу стаде шикати кума. Но кад виђе да кума нема, Чуб пође даље напред. Није нико шико, кад се нађе пред својом хатом. Делови слојени свијега лежали су оноко вје и на крову. Овакоду руком довати са врата ветаде дунаше, заповиједнују својеј хери, да отвори.

— Шта тражиш овђе? Неће шикати ковач.

Чуб позва глас ковачев, па угусти назад. — Е, то међер но јакоја хата? говори он сам собом: — мјесто се хати ковач не по прихвати. А омет ако добро погледаш, није ни ковачева. Чуди ли те бити сво хата? Ето, знам! Ова је хата ковачова, а јакоја знам. У неја је једног хата као у мене, а не давно се оженио, дајешко се Ђавољом оженио. Десетдје је дана дајешко ја сигурно, али шта ће ковач тамо? У хе, хе, хе, сад ме је све горе једно, ковач иде његовој младој жени.

— Ко си ти, а шта тражиш око врата? Шта ковач гласом у коме се паражаво пријети.

— Боље бо бити, да ми шипта по говорим, још ме може изгравати, прозаставља, зешко се муцати; аа! омет, морам приговорити. И прозвјени глас, ионе Чуб: — то сам ја, добар пријатељ, сјутра божик, велад, да вас позлаим.

— Иди ти с твојим пољажењем до врага, одговори Вакулда дубито. Зашто стојиш? Чујеш, иди кад ти лијепо кажем.

— Иди, шикла Чуб, то је лијепо, а ја сам тако мислим, али иди ми знаповједа ковачевој — то је већ много; та ја хоћу да вас позлаим, па то ти је!

— Какве нећеш слушати? Вели ковач, а за овим ријечима осу се читала кина ударина по леђима Чубовим.

— Ти се, како ја видим, поновише бити, та немој тако, болди, ух, како бије, ђаволски син, даше мало, за Бога! мошно се Чуб.

— Ајд! ајд! викао је ковач, непрестано бијући једнога Чуба.

— Видиш, како се разликовао, вели Чуб, кад је био већ па ушину, дођи овамо, ако смијеш! Ти шикешли, да нема над тобон старијег, почеквај, де! ја ћу право капастану, ја како! Злопшћ ти и ако си ковач и сепик! Мора, да ме је добро изино ђав-ди сиз. Сигурно имах и молрица по леђима, но могу видати кожука, зима је. Ех, прозаставља ковалу, да Бог да те баво изино, и тебе и твоју ковачину. А, збуња, сад њега шипје дома, како би био да нађем Соуху? Неће нас нико застати. Ух, ала ме је виђено прикети ковач!

Чуб се почеше по леђима и поје ковачевој киви. Пријатност, што га је па пријед шипвенцала при састану са Соухом, хота да је узмјавала бол. Ни одругом приевати зину, одругом зину, чешкиством будом, вно се допусати осмијех. Аа! омет, да још нећава протривати и сирједне и са страја, могао биће видети, како Чуб застаде, почеше леба и промудра: — ух, ала ме наба пролети ковач, па омет поје па пријед.

Онда, кад је ђаво летно озао у трубу и па трубо горје, викао му се прова и шнаг и мјесец се у једном мије па небу. Све се обавишће, мећава као да вије ни бојом; но небу се проеуше милиони јасних звјезда; мраз као да се ширјао; момци и ђевојко показаше се под прозорима хата са великим веолама.

Лијепе је свјетлино мјесец! Трудно је рећи, како је то весело погудати се на овакој ноћи међу веселим ђевојкама и момцима, који су готови на сваку шалу и угуреузалук. Цијеза гомила Ђевојка са веолама ућу заду Чубову, се ојуже Оксану. Смијех, приска, прича заглавни ковача. Свака је имала по нешто да прича; новадине из вреће даре, што су већ пакувало но хатама као пољажнице. Оксана је била весела. Ње-рстала је то с овом, то с оном. Ковачу није била мила та веселост, и тога пута је прокишило пољажико, и ако је шначе сам обилазно у Вошњу сваку хату у Декављу.

— Е, Остарка, вели Чубова хери једној другарици, како су у тебе черевци (башмаге). Вала баш шлиши черевци, а шалом! Лијепо је тебе, Одарка, кад ти има ко набавити таку ствар, а ја шикотица.

— Небој тражити, моја драга Оксана, ја ћу ти набавити тако черевце, што их рјетко кава пачока носи.

— Ти тражи Оксана — виђешмо је већ ти наба тако черевце, које бих ја обула! Или ћеш, може бити, довијети тако, које сама шичина носи?

— Види, види, какво хоће, стадоше викати ђевојко.

Но, шикотица даље шикотица, ви све будите шикотице, ала и небу Чубове донесе сами оне неке черевце што па-рица чело, а ја ћу ноја да вега.

Срнуо је Чуб (он), а ја се сам себе смијех, вели Вакула излазећи из хате. Мислиш ли по могу се доместити, куд ми се памет бела? Она мене не богосише, ну, неке иде збогом иди и јом ђевојкама у седа и без ве. Она и онако инада неће бити добра домаћина, она се знаде само вичити, шипта више.

Иди кад је ковач намислио, да се отресе лијепе паминуше, некако зао дух стаде му шиптати: „дљеси, Вакула, шипжати черевце, моје ћу да тебе.“ Лијепо лије Опасношстојамо му по неспрочише пред очима. Велике гомиле пољажнице, на једној страни момци, па другој ђевојко протрљаше по шепрх њега, но Вакула шипта није видло, шипје та више ма-мило веселе, воје је некад тако дубито.

Тако се са свијем већ одомљило у Соуху, дубито ја је рву као капестан пољажни, натао се за ерице, охао, свјанко и мошо Соуху, да га то гони од себе. Јер бо шпаше шикотица у воду или отићи прапа у нашо. Соуха није била шикотица жена, и ма да је пољеза казда нијети трну око себе, омет је намислио те вечери остати дома заједно с Ђаволом. То аскоро се све проишкешило. Чаман она обикав рву ђавоу око врата, кад се заду хранива глас мистов. Соуха пође, да отвори врата, а дошкљан ђаво сапри се у врећу, што је лежала шоред небу.

Кмет стресе свијег с куме и стаде причати, како је пошав ђавоу, по се подогла мељана, то навирије не мота, а ви-дећи свијеју у вељној хати, дошао је да вечер проведо с њоме. Једна што је то кмет изговорно, кад па вратима стаде куцати сам ђавоу. — Сиприје ме, ђевој, ако Воја знаш, вели, кмет, већу да ме ђаво одје затече. Соуха је дуго мислила же би сакрала тако косматог госта, шикотица шипури из једно вреће угаљ па је стаде намислати кмету па главу.

Дође башто кмет, а прича, да у њега није било вијога, да је њему баш то мило, кад може с њоме провести неколико часо-

Дебела Пашић подиже главу па опет стаде жватати вадушке.

— Кажу, не буди ти од мене речево, настави Вакула, да си шепто у средству с ђаволом. Ратак то, ковач се пољани, да не расрди причар, јер он подиже ваган. Но кад види, да опет пољани јесте, Вакула рече: — Теби сам дошао, Пашић, да ти Боже свике среће, доста вадушка и хлеба у проширају (ковач је знао и коју рјеч по моди, изучио се томе у Пољани кад је шарао какастому ограду). — Морам пронаутити, грешник! ништа на свијету не пожеже, што ће бити тек буде, морам од самог ђавола помоћи нестати. Како велеш Пашић, врнати ковач, вадеш да Пашић мучи.

— Хоћеш да ђавеле помоћи, то ади до ђавола! рече Пашић не дижући очи од вагана.

Ковач се опет покљони и настави: — Осви теба једног ја висели нико ми не може помоћи, зато сам и дошао к теби.

Пашић ни рјечи а све једе даље.

Учини милост, честита човјече, помозао, а већ нежемо те заборавити, кубавценом, сином, су мало брашна и што је Бог дао, учини милост, реци, ма толико: ће би се могао наћи с љима?

Вакула погледа на њега чудови се, често би с његовог лица да прочита, што је стиво рођи. Но Пашић је мучао и јео. Ту ковач примјети, да је већ вратар изио сви вадушине, да су на земљи стојале два дрвена вагана, један пуи скороуа а други вадушана. Мило је било Вакули виђети како ће Пашић оно ја јети, јер је знао, да мора умакати бар вадушину у скоруи. По како се зачудио, кад вадушину сами почеше испакати из једног вагана на а други са скорупом, ту би се сваки вадушак прервинуо, да се добро осећни, па из тога вагана зети горје уирао Пашику у уста. Пашић изјеле један, па знао, оиет вадушак зети у вадух и оиет уста.

„Годји чудо!“ преговори ковач, зинуу пехотачно. Вадушак позети устима и већ му скоруп замаза у доњу усницу. (Грив уста ругавом, ковач стаде мислити, на једнак чудо неће човјека нахерати ноћета сила. Не љу нала вишито та ту мошти, да је још пољани, сториш једно ту и горишине се), рече Вакула излазећи. Вавао је смрено једно у врети и већ се заралије весело тако добути. Тек што је спузати вреху на земљу, ђава брзо изиђе и обавио му оно аража.

Мрви подуватине јадног ковача, незнао, шта да реди, већ подиже руку да се пререти. Но ђава наслои рило на његови ухо и стаде му шпатаго: — То сам ја, твој пријатељ, све ћу изнати за тебе; новаца ћу ти дати, колико ти год треба, Оксана бо још дана бити мата.

Ковач је стојао на говорени ни рјечи, мислио, куд му ваза.

— Добро, проговори најпослије, за таку цијену сам готов да будем твој.

Вавао је стао скакати од радости на врату Вакулином. — Ту си, даке, личне моја, сад љу ја теба научити како ћеш сликати ђавола по први, осветићу ти се, Вакула, како се и не јадати. А други ђаволи, шта ће рећи, кад чују да је најпобожнији човјек у свему сеау у мојим рудима!

Ту се замиља од радости, мислећи како ће тражити у паку сво ропато племе, како ће се љутити хрми ђаво, који се броји за најдугавијег од свију у паку.

— По, Вакула мо драги, већ ћава не мпчући се с врата, зар из бојани, да ковач не утече — ти знаш, да се без контракта ништа не ради.

— Ја сам готов, одговори ковач, чуо сам да се у паку краљу потлежују, добро, сад љу да извадим клин из шпата. При тужи рјечима врзну крају натраг на ђавола да реп.

— Е, види, како се оп умјио шпати, говорио ђаво смијући се, но доста је већ, пушти реп!

— Почели, годуће мо, постож... Како се ово зовоу и Вакула се пререти. Вавао стаде мирати како јаљте.

Почели, да видни, како ћеш на збо наводиће добре љде и чисте хришћани! Вакула свуче ђавола с леђа и угадио па њега чинити у руку, да се пререти.

— Чувају се, Вакула! воли се ђаво: све, што хоћеш учинићу за тебе, само не поштеди од страшног крета.

— А види, какву је пресуду сад заједно Нијенца проклети! Сад ја знам, шта ми јаља чинити. Носи ме овога часа на себи, али зети већ зина! Чујни!

— Када? смрено пробори ђаво.

— У Петроград, узирао царци! Морам признати, пресло се наш јунак, кад се осјетио, да је у Вакулу.

BOJKE
GRNOJEVIĆ
(Наставље се.)

КНИЖЕВНЕ ВИЈЕСТИ.

Д р у ш т в а.

(Матица Српска у Новом Саду. — Наставак.)

Секретар јавља, да су на расписане награде за позорилшна дјела стигли ови ружиоци:

1. „Ново доба“, комедија у три чина, од М. Ј. Илића.
2. „Прилизу“, позорница игра у четири чина с првањем од немисловног писца:

3. „Градина и син му Немана“, хисторијска трагедија у пет чинова од Мите Поповића.

И ако су од споменутих позорилшних игара дијелу послано под именован писцу, то с никак све три издију на оцјену члановима: дру Милану Батути и дру Милану Савићу.

Секретар предлаже да „Ђетонце“ чланак Мите Поповића под насловом „Петровградска несна“.

Прима се и писцу се одређује у има награде 20 еор.

Марко Драгоњић шаље за „Ђетонце“ свој чланак под насловом: „Прилизи за историју Црно Горе, песница из „Кри-“

слова, да потписује.“

Изађе се на оцјену члану М. А. Јовановићу.

Никола Р. Козаревић из Београда шаље за награду ово своје своје:

1. „Птемента дела, драма у једном чину, са двоје елтике с пјесављем. догађа се у Италији у Верони и на Еду рјесни.“

2. „Худекем“, драма у два чина и четири зљике с првањем, догађа се у Азији 1320 год.“

3. „И слуга и служкиња, шаљива игра у једном чину, догађа се у Александрију.“

4. „На елаве“, шаљива игра у два чина, догађа се у Александрију.“

5. „На моћи, шаљива игра у једном чину, догађа се у Александрију.“

6. „Левоке“, драма у пет чинова и два раздјела од Б. Шекспира, коју је пошљачк прерадио.

Сва споменута дјела не примају се, ипото писец ни појма нема о томе, шта је драма и како се пишу позорнице игре.

М. Ј. Илић шаље за награду своју приповеткицу под насловом: „Права љубовић.“

Изађе се на оцјену потпредседнику Светозару Савковићу.

Јован Петровић из Н. Граднице шаље за награду народну пресуду под насловом: „Гадеци!“ Изађе се на оцјену Ђорђу Рајковићу.

Сваган Лекић подноси своје мшљење о чланку Јована Живановића под насловом: „Два три закона из науке о гласовима српским“.

По то мшљењу расправља та мога би се штељпати у „Ђетонцу“, ако је писец прије штампања још један пут прегледа и упореди са примједбама, које је оцјењивач учинио.

Милево К. Вошећ јавља, да преводи Рашкеву историју и да је готов са преводом једно главе из те историје, која са свим сачињава целину за себе а која носе наслов: „Босна у својим олонацима к реформама султана Махмуда II.“

Тај је превод нацмиено за „Ђетонце“.

(Наставље се.)